

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/86047>

Please be advised that this information was generated on 2020-11-26 and may be subject to change.

FOCUS - 1 of 1 DOCUMENT

nrc handelsblad

NRC Handelsblad

3 december 2010 vrijdag

Dit zou een echte Caravaggio kunnen zijn; Zomaar een onbek

BYLINE: Bram de Klerck

SECTION: KUNST; Blz. 10

LENGTH: 713 woorden

SAMENVATTING

Het Rembrandthuis heeft vandaag een primeur: een 'nieuwe' Caravaggio maakt zijn werelddebuut. Maar is het doek in Rembrandts oude woonhuis wel echt?

VOLLEDIGE TEKST:

Van tientallen schilderijen hebben kunsthistorici de laatste decennia geopperd dat ze horen bij het vrij kleine oeuvre van de Italiaanse kunstenaar Caravaggio (1571-1610). Daar is ook een doek bij met een voorstelling van de jonge Johannes de Doper, nu in een Duitse privécollectie. Weinigen hebben dat schilderij ooit in het echt kunnen bekijken, want het werd nooit voor exposities afgestaan. In 2006 was het bijna zover, toen in Düsseldorf een tentoonstelling aan Caravaggio werd gewijd. Het werk staat in de catalogus, maar het bruikleen werd op het laatste moment afgeblazen. De verwachtingen onder kenners zijn dus hooggespannen nu het schilderij eindelijk aan het grote publiek wordt getoond in het Amsterdamse Rembrandthuis

Een aantal deskundigen - niet de minsten, met Italiaanse experts Maurizio Marini en Vincenzo Pacelli, en de instigator van de presentatie, de Nederlandse Caravaggio-specialist Bert Treffers - is ervan overtuigd

dat het om een authentiek werk van de meester gaat. Zij beschouwen het als de Johannes waarnaar in bronnen verwezen wordt en die Caravaggio vlak voor zijn dood in 1610 schilderde. Het is misschien wel zijn allerlaatste werk.

Andere deskundigen zijn voorzichtiger, maar zij baseren zich echter vaak op de bestudering van foto's alleen. Een recente, lijvige oevrecatalogus uit 2009 stelt dat het werk, op grond van vergelijkingen met onbetwist werk van de meester, hoogstwaarschijnlijk een kopie is, of zelfs niet meer dan een werk van een navolger uit Napels.

Nu kan iedereen het schilderij, dat in 1978 voor het eerst is gepubliceerd, dus met eigen ogen bekijken. Het ruim een meter hoge doek in liggend formaat toont een duister rotslandschap. Groot op de voorgrond ligt, zich half oprichtend maar van de beschouwer weggijkend, een goedgevoel naakte jongen, gedeeltelijk omhuld door de rode mantel waarop hij zich heeft uitgestrekt. Het type is dat van de jonge Johannes de Doper, die zich volgens de overlevering op jonge leeftijd had teruggetrokken in de woestijn. Zijn vaste attribuut, de kruis staf, ligt naast hem op de grond.

Het werk vertoont onmiskenbaar Caravaggeske kenmerken: van de scherpe licht-donkercontrasten tot de tegenwoordig vaak in homo-erotische zin beschouwde belangstelling voor knapen.

In het echt is het schilderij heel wat aantrekkelijker dan op de foto's. De vleeskleuren lichten helder op en de draperie is van een prachtig gloeiend rood. Ook de donkere gedeelten laten zich nu goed onderscheiden. Daarvan is de kwaliteit, met de schetsmatig weergegeven rotspartij en enkele schamele plantjes, dan wel weer wat teleurstellend.

De zachte, vloeiende modellering in het lichaam en de

Dit zou een echte Caravaggio kunnen zijn; Zomaar een onbek NRC Handelsblad 3 december 2010 vrijdag

schijnbaar zojuist gestreken draperie valt op. Caravaggio hanteerde in zijn beste werk het penseel juist stevig en streefde naar harde effecten van kleur en licht.

Caravaggio mag dan bekend staan om zijn clair-obscur - van zijn hand zijn geen hoofdpersonen bekend van wie lichaamsdelen weliswaar oplichten, maar van wie het hoofd, zoals bij deze Johannes, in duisternis gehuld blijft. Heel anders ziet een zittende Johannes (Galleria Borghese, Rome) eruit, die algemeen wordt erkend als een werk van de meester uit hetzelfde jaar. Toch nemen diens handen een vergelijkbare pose aan, en het model lijkt dezelfde jongen.

Een technische analyse is in dit geval essentieel. Daaruit blijkt dat de schilder zichzelf op verschillende plaatsen heeft gecorrigeerd. Dus is het werk geen kopie - een kopiist hoeft immers niet te tobben over zijn compositie.

Belangrijker nog zijn de resultaten van onderzoek met röntgenstraling en infrarood licht. Dat levert onder meer op dat grote delen van het schilderij later zijn bijgewerkt en dat de oorspronkelijk veel ruwere penseelstreek in

Johannes' lichaam met behulp van lagen vernis is verdoezeld en verzacht. Misschien zou een moderne restauratie een onomstreden 'nieuwe' Caravaggio opleveren, maar het is terecht dat er voor is gekozen het werk, voor het eerst in 400 jaar, nu eerst maar eens te laten zien. Door het, met grote stelligheid, te presenteren als authentiek, wordt een voorschot genomen op dat verdere onderzoek.

LOAD-DATE: December 3, 2010

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: Mogelijk van Michelangelo Merisi da Caravaggio (1571-1610): 'De liggende Johannes de Doper' (1610, olieverf op doek, 106 x 179,5 cm, particuliere collectie)

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: NRC Handelsblad